

40113 - Cemaat namazının erkeklerin üzerine hükmü

Soru

Mescit yakın olduğu halde namazın evde kılınması câiz midir? Bilindiği üzere mescitte namaz kılanların sayısı sadece iki kişidir.

Detaylı cevap

Cemaat namazı, âlimlerin en doğru olan görüşüne göre sağlıklı olan erkekler üzerine farzdır.

Bunun birçok delilleri vardır. Bunlardan bazıları şunlardır:

1. Allah Teâlâ şöyle buyurmuştur:

وَإِذَا كُنْتَ فِيهِمْ فَأَقَمْتَ لَهُمُ الصَّلَاةَ فَلْتَقُمْ طَائِفَةٌ مِنْهُمْ مَعَكَ وَلْيَأْخُذُوا أَسْلِحَتَهُمْ فَإِذَا سَجَدُوا فَلْيَكُونُوا مِنْكُمْ
وَرَأْيَكُمْ وَرَأْيَ طَائِفَةٍ أُخْرَى لَمْ يُصَلُّوا فَلْيُصَلُّوا مَعَكَ وَلْيَأْخُذُوا حِذْرَهُمْ وَأَسْلِحَتَهُمْ... [سورة النساء من الآية:

[۱۰۲

"(Ey Peygamber!) Sen (savaş meydanında) içlerinde bulunup da onlara namaz kıldırmağa istediğin zaman, onlardan bir grup ayağa kalkıp seninle namaza dursunlar, silahlarını da yanlarına alsınlar. Namazda olanlar secdeye vardıklarında, diğer bir grup düşmana yüzlerini dönmüş bir halde sizi korumak için arkanızda dursunlar. (İlk grup, ikinci rekâtı kendileri kılıp selâm verdikten sonra), namaza henüz başlamamış olan diğer grup gelip seninle birlikte namaza dursunlar. (Bir rekâtı seninle birlikte kıldıktan sonra, ikinci rekâtı kendileri tamamlasınlar). Düşmanlarından sakınıp silahlarını da yanlarına alsınlar." (Nisâ Sûresi: 102).

"Âyetin bu kısmının delil olan yönü şudur:

Birincisi: Allah Teâlâ, mü'minlere cemaat namazını emretmiştir. Sonra bu emrini ikinci grup hakkında ikinci defa tekrarlamış ve şöyle buyurmuştur:

وَإِذَا كُنْتَ فِيهِمْ فَأَقَمْتَ لَهُمُ الصَّلَاةَ فَلَتَقُمْ طَائِفَةٌ مِنْهُمْ مَعَكَ وَلِيَأْخُذُوا أَسْلِحَتَهُمْ فَإِذَا سَجَدُوا فَلْيَكُونُوا مِنْكُمْ
وَرَأْيِكُمْ وَلِتَأْتِ طَائِفَةٌ أُخْرَى لَمْ يُصَلُّوا فَلْيُصَلُّوا مَعَكَ وَلِيَأْخُذُوا حِذْرَهُمْ وَأَسْلِحَتَهُمْ... [سورة النساء من الآية:
[١٠٢

"(Ey Peygamber!) Sen (savaş meydanında) içlerinde bulunup da onlara namaz kıldırmak istediğin zaman, onlardan bir grup ayağa kalkıp seninle namaza dursunlar, silahlarını da yanlarına alsınlar. Namazda olanlar secdeye vardıklarında, diğer bir grup düşmana yüzlerini dönmüş bir halde sizi korumak için arkanızda dursunlar. (İlk grup, ikinci rekâtı kendileri kılıp selâm verdikten sonra), namaza henüz başlamamış olan diğer grup gelip seninle birlikte namaza dursunlar. (Bir rekâtı seninle birlikte kıldıktan sonra, ikinci rekâtı kendileri tamamlasınlar). Düşmanlarından sakınıp silahlarını da yanlarına alsınlar." (Nisâ Sûresi: 102).

Bu, cemaat namazının erkeklere farz olduğuna delildir. Öyle ki Allah Teâlâ, ilk grubun fiili (namazı kılması) sebebiyle ikinci gruptan cemaat namazını düşürmediğine göre, şayet cemaat namazı sünnet olsaydı, savaşta düşmanın saldırısına uğrama korkusu özrü, özürler içerisinde en önde geleni olurdu. Şayet cemaat namazı farz-ı kifâye olsaydı, ilk grubun fiili sebebiyle bu, ikinci gruptan düşerdi.

Bu âyet, cemaat namazının erkeklerin üzerine farz olduğuna delildir.

Bu ise şu üç sebeptendir:

1. Allah Teâlâ önce cemaat namazını emretmiştir.

2. Sonra ikinci defa cemaat namazını emretmiştir.

Allah Teâlâ, savaşta düşman korkusu halinde bile cemaat namazını terk etmeleri için onlara izin vermemiştir." (Bkz: "Namaz ve Namazı Terkedenin Hükümü"; s:137-138).

2. Ebu Hureyre'den -Allah ondan râzı olsun- rivâyet olunduğuna göre, Rasûlullah -sallallahu aleyhi ve sellem- şöyle buyurmuştur:

وَالَّذِي نَفْسِي بِيَدِهِ لَقَدْ هَمَمْتُ أَنْ أَمَرَ بِحَطْبٍ فَيُحَطَّبَ ثُمَّ أَمَرَ بِالصَّلَاةِ فَيُؤَدَّنَ لَهَا ثُمَّ أَمَرَ رَجُلًا فَيُؤَمِّمَ النَّاسَ ثُمَّ
أُحَالَفَ إِلَى رِجَالٍ فَأُحَرِّقَ عَلَيْهِمْ بُيُوتَهُمْ، وَالَّذِي نَفْسِي بِيَدِهِ لَوْ يَعْلَمُ أَحَدُهُمْ أَنَّهُ يَجِدُ عَرَقًا سَمِيمًا أَوْ مِزْمَاتَيْنِ
حَسَنَتَيْنِ لَشَهِدَ الْعِشَاءَ. } [رواه البخاري ومسلم واللفظ للبخاري]

"Nefsim elinde olan Allah'a yemîn olsun ki, içimden şöyle yapmaya kasdettim. Odun toplanmasını emretmeyi, sonra namazın kılınması için ezan okunmasını, daha sonra da birisinin mü'minlere namaz kıldırmasını emredeyim. Ardından namaza gelmeyen erkeklere arkalarından gelip onlar evlerindeyken evlerini ateşe vereyim. Nefsim elinde olan Allah'a yemîn olsun ki, namaza gelmeyenlerden birisi, üzerinde et bulunan bir kemik veya sığır ve koyunun toynağının arasındaki azıcık bir et bulacağını bilse, yatsı namazına gelirdi."
(Buhârî; hadis no: 7224. Müslim; hadis no: 651)

İbn-i Münzir -Allah ona rahmet etsin- bu konuda şöyle demiştir:

"Rasûlullah -sallallahu aleyhi ve sellem-'in namazdan geri kalan topluluğun evlerini yakmayı içinden geçirmesi; cemaat namazının farz olduğuna delâlet eden en açık delildir. Şayet cemaat namazı farz olmayıp mendup olsaydı, Rasûlullah -sallallahu aleyhi ve sellem-'in onların evlerini yakması câiz olmazdı." (el-Evsat; c: 4, s: 134)

Daha fazla delilleri öğrenmek için (8918) nolu sorunun cevabına bakabilirsiniz.

Cemaat namazının farziyeti sâbit olursa, farz namazın mescitte kılınması gerekir. Cemaatle namaz kılmak için mescide gelmeye gücü yeten erkeğin, -âilesiyle birlikte cemaatle kılsa bile-, farz namazını evinde kılması câiz değildir.

Değerli âlim Abdulaziz b. Baz -Allah ona rahmet etsin- bu konuda şöyle demiştir:

"Cemaat namazını terk etmeye gelince, bu, çirkin bir davranış olup câiz değildir ve cemaat namazını terk etmek, münâfıkların sıfatlarından biridir.

Müslümanın, farz namazını cemaatle mescitte kılması gerekir.

Nitekim âmâ bir adam olan İbn-i Ümmi Mektûm'un hadisinde sâbit olduğuna göre o (Rasûlullah -sallallahu aleyhi ve sellem-'e gelerek) şöyle demiştir:

يَا رَسُولَ اللَّهِ! إِنَّهُ لَيْسَ لِي قَائِدٌ يَفُودُنِي إِلَى الْمَسْجِدِ، فَسَأَلَ رَسُولَ اللَّهِ عَ أَنْ يُرَخِّصَ لَهُ فَيُصَلِّيَ فِي بَيْتِهِ، ﴿[رواه مسلم]﴾
فَرَخِّصَ لَهُ فَلَمَّا وَلَّى دَعَاهُ فَقَالَ: هَلْ تَسْمَعُ النَّدَاءَ بِالصَّلَاةِ؟ قَالَ: نَعَمْ، قَالَ: فَأَجِبْ ﴿[رواه مسلم]﴾

"Ey Allah'ın elçisi! Beni mescide götürcek kimsem yoktur. Evimde namaz kılmama izin var mı? diye sordu.

Rasûlullah -sallallahu aleyhi ve sellem- önce izin verdi. Adam dönüp gitmeye başlayınca onu çağırdı ve:

-Ezânı işitiyor musun? diye sordu.

Âmâ adam:

-Evet, dedi.

Bunun üzerine Rasûlullah -sallallahu aleyhi ve sellem- şöyle buyurdu:

- O halde icâbet et (cemaate gel)." (Müslim; hadis no: 635)

Yine Rasûlullah -sallallahu aleyhi ve sellem-'den sâbit olduğuna göre o şöyle buyurmuştur:

مَنْ سَمِعَ النَّدَاءَ فَلَمْ يَأْتِهِ فَلَا صَلَاةَ لَهُ إِلَّا مِنْ عُذْرٍ ﴿[رواه ابن ماجه والدارقطني وابن حبان والحاكم بإسناد صحيح]﴾

"Her kim, ezanı işitir de özürsüz olarak mescide gelmezse, onun namazı yoktur (evinde veya işyerinde kılmış olduğu bu namaz kendisinden kabul olunmaz)." (İbn-i Mâce, Dârekutnî, İbn-i Hibbân ve Hâkim sahih bir isnadla rivâyet etmişlerdir.)

İbn-i Abbas'a -Allah ondan ve babasından râzı olsun-:

- Özür nedir? diye sordular.

-Düşman korkusu veya hastalıktır."

Abdullah b. Mes'ud'dan -Allah ondan râzı olsun- rivâyet olunduğuna göre, o şöyle demiştir:

مَنْ سَرَّهُ أَنْ يَلْقَى اللَّهَ عَدَاً مُسْلِماً فَلْيُحَافِظْ عَلَى هَذِهِ الصَّلَوَاتِ حَيْثُ يُنَادَى بِهِنَّ، فَإِنَّ اللَّهَ شَرَعَ لِنَبِيِّكُمْ سُنَنَ الْهُدَى، وَإِنَّهُنَّ مِنْ سُنَنِ الْهُدَى، وَلَوْ أَنَّكُمْ صَلَّيْتُمْ فِي بُيُوتِكُمْ كَمَا يُصَلِّي هَذَا الْمُتَخَلِّفُ فِي بَيْتِهِ لَتَرَكْتُمْ سُنَّةَ نَبِيِّكُمْ، وَلَوْ تَرَكْتُمْ سُنَّةَ نَبِيِّكُمْ لَصَلَّيْتُمْ، وَمَا مِنْ رَجُلٍ يَتَطَهَّرُ فَيُحْسِنُ الطُّهُورَ ثُمَّ يَعْمَدُ إِلَى مَسْجِدٍ مِنْ هَذِهِ الْمَسَاجِدِ إِلَّا كَتَبَ اللَّهُ لَهُ بِكُلِّ خُطْوَةٍ يَخْطُوهَا حَسَنَةً وَيَرْفَعُهُ بِهَا دَرَجَةً وَيَحُطُّ بِهَا سَيِّئَةً وَلَقَدْ رَأَيْتُنَا وَمَا يَتَخَلَّفُ عَنْهَا إِلَّا مُنَافِقٌ مَعْلُومٌ النَّفَاقِ وَلَقَدْ كَانَ الرَّجُلُ يُؤْتَى بِهِ يَهَادَى بَيْنَ الرَّجُلَيْنِ حَتَّى يُقَامَ فِي الصَّفِّ. [رواه مسلم]

"Kıyâmet günü müslüman olarak Allah'a kavuşmak isteyen, nerede ezân okunursa namazları orada kılsın. Şüphesiz ki Allah, Peygamberinize hidâyet yollarını meşrû kılmıştır. Bu namazlar da hidâyet yollarından birisidir. Şayet siz, cemaatten geri kalan şu adam gibi namazları evinizde kıalarsanız, Peygamberinizin yolunu terk etmiş olursunuz.

Peygamberinizin yolunu terk ederseniz, işte o zaman sapırsınız. Her kim, güzel bir şekilde abdest alır, sonra da bu mescitlerden birisine gelirse, attığı her adım için, Allah ona bir sevâp yazar, derecesini bir kat yükseltir ve bir günahını da siler. Bizim zamanımızda namazdan ancak münâfiklığı belli olan kimse geri kalırdı. Hasta olan kimse, iki kişi tarafından koltuklanarak namaza getirilir ve safta durdurulurdu."(Müslim; hadis no: 654)

Sözün özü; mü'minin, namazını mescitte kılması gerekir. Mescit yakın olduğu halde bu konuda gevşek davranıp namazını evinde kılması câiz değildir."

Mescitte iki kişiden başka kimsenin namaz kılmaması, senin mescide gelip cemaatle kılmanı, günah ve ihmalkârlıktan kurtulmanı kaçınılmaz kılmaktadır. Bu davranışın, o iki kişiye tembelliğin sirâyet etmemesi için mescide gelip cemaatle namaz kılmalarını teşvik edecektir.

İki ve ikiden fazlası cemaattir.

Nitekim İbn-i Hubeyra -Allah ona rahmet etsin- bu konuda şöyle demiştir:

"Âlimler, Cuma namazının dışındaki farz namazlarda cemaat namazı için, imam ve onun sağında duracak kimse olmak üzere en az iki kişinin olması konusunda ittifak etmişlerdir." ("el-İfsâh"; c: 1, s: 155)

İbn-i Kudâme de -Allah ona rahmet etsin- şöyle demiştir:

"Cemaat, iki ve daha fazlasıyla hâsıl olur. Bu konuda âlimler arasında görüş ayrılığı olduğunu bilmiyoruz."

Allah Teâlâ en iyi bilendir.